

HEGEL VE DERRİDA TARTIŞMASI: GERÇEK BÜTÜN MÜ?

[Hegel- Derrida Debate: Is Reality Whole?]

Emine Yasemin Şenyurt

Ankara Üniversitesi
yaseminsenyurt@gmail.com

ÖZET

Bu makalede Hegel'in gerçek ile bütün arasında kurduğu ilişkiye Derrida tarafından yapı söküm uygulanıp uygulanamayacağı tartışılacaktır. Bu tartışmayı yapabilmek için öncelikle felsefe tarihinde gerçek sorununa değinilecek ve daha sonra Hegel ve Derrida için gerçek ile bütün kavramlarının anlamları değerlendirilecektir. Son olarak da gerçek ve bütün kavramları arasında kurulabilecek ilişkinin Hegel için ve Derrida için nasıl sorunlar içerebileceği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Gerçek, bütün, yapı söküm, karar verilemezlik, George Wilhelm Friedrich Hegel, Jacques Derrida.

ABSTRACT

The present article aims to discuss whether it is possible to apply Derrida's deconstruction to the relationship between the truth and the whole that is formed by Hegel. In order to make this discussion, the truth problem within the history of philosophy will be asserted at first and the meaning that the whole concept constitutes for Hegel and Derrida will be evaluated afterwards. Finally, what kind of problems

might be of concern regarding Hegel and Derrida, in the case of the relationship between the truth and the whole will be discussed.

Keywords: Truth, whole, deconstruction, undecideability, George Wilhelm Friedrich Hegel, Jacques Derrida.

GİRİŞ

Hegel'in Gerçek ile bütün arasında kurduğu ilişki Derrida için her iki kavram arasında kurulan ilişkide olduğu gibi sorun içermekte midir? Derrida iki kavram arasında kurulan bu ilişkiyi yapısöküme uğratmak isteseydi bunu nasıl yapardı düşüncesinden yola çıkarak gerçek bütün mü tartışması yapılmaya çalışılacaktır.

Ancak bu tartışmaya geçmeden önce Derrida için Hegel düşüncesinin ne ifade ettiğine kısaca değinilecektir. "Derrida, Hegel'i aşmanın mümkün olmayacağını, ancak bir kumazlıkla onu yapıbozma uğratmanın mümkün olduğunu yazar." (Akay, 1999, s. 14) Hegel'in gerçek ve bütün arasında kurduğu ilişkinin Derrida'nın sorgulamalarıyla inceleneceği bu yazıda Hegel'in düşüncelerini anlamak açısından *Tinin Görüngübilimi* eserinden yararlanılacaktır. "Gerçek bütündür" yargısının yapısökümünün mümkün olup olmadığı Derrida'nın iz, ek ve karar verilemezlik düşünceleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Tüm bunlardan önce gerçeğe ilgili soruların ve sorunların felsefe tarihindeki çıkış noktasına bakmanın yararlı olacağını düşünüyoruz.

Gerçek Sorununa Bakış

Miletli filozoflar arkhe olarak düşündükleri gerçeğin değişmeyen ve sabit bir şey olduğuna inanıyorlardı. "İlk olarak felsefe ile uğraşanların çoğu bütün nesnelere ilk temelini yalnız madde şeklinde olduğunu sanıyorlardı; kendisinden varolan bütün şeylerin çıktığı ve ilk olarak ondan meydana geldiği ve yok olarak sonunda ona döndüğü şeye-temel varlık olduğu gibi kalıyor, yalnız halleri değişiyor-öge diyor, bunun varolanların ilk başlangıcı olduğunu söylüyor ve bundan dolayı, bu şekildeki yaratılış olduğu gibi kaldığından, hiçbir şeyin meydana gelmediğini, hiçbir şeyin yok olmadığını düşünüyorlar." (Kranz, 1994, s. 29)

Herakleitos'a göre "bizim dünyamız sonsuz canlı ateşden değişmeyle meydana gelmiştir ve bir vakit gelecek sonunda tüm-ateş'e girecektir, böylece bu akış yeniden başlayacaktır." (Kranz, 1994, s. 59) Parmenides ise Herakleitos'a karşıt olarak akışın ve değişmenin yanıltıcı olduğunu söylüyor ve gerçeğin birlik olduğunu düşünüyordu. "Parmenides'in dünyası hep aynı olan idea'nın dünyasıdır" (Kranz, 1994, s. 77) Demokritos ise gerçeğin atomlar ve bunların hareketi olduğundan söz ediyordu. "Hep kullanılagelen konuşma tarzına göre renk,tatlı,acı vardır; gerçekdeyse var olan atomlarla boşluktur." (Kranz, 1994, s. 170) Gorgias ise asıl gerçeği bilemeyeceğimizi öne sürmüştür. Gorgias "Var olmayan ya da doğa adlı eserinde birbirini kovalayan üç düşünce ortaya atıyor; bunların birincisi: hiçbir şey yoktur. İkinci olarak: varsa bile insan için kavranılmazdır. Üçüncü olarak kavranılır olsa da öteki insanlara bildirilemez ve anlatılamaz." (Kranz, 1994, s. 197)

Platon, gerçeği idealar dünyasında bulabileceğimizi söylüyordu. Ona göre içinde bulunduğumuz bu dünya görünüşlerin dolayısıyla da gerçeğin ancak kopyası olabilecek varlıkların dünyasıdır Dolayısıyla Platon'da gerçek kendi kendisiyle özdeş, sabit, değişmeyen varlıkların dünyasıdır. Aristoteles'e göre ise gerçek içinde bulunan bu dünyada varlıkların kendi içinde saklıdır. Epikuros için de gerçek Demokritos'ta olduğu gibi atomlardır. Kıbrıslı Zenon için de gerçek Herakleitos'ta olduğu gibi maddidir. Yeni Platonculuğun kurucusu Plotinos gerçeğin maddi değil tinsel nitelikte olduğunu ileri sürecektir.

Gerçekle ilgili ilkçağdaki tüm bu tartışmaların içinde gerçeğin bir mi çok mu olduğu, bilinip bilinemeyeceği, maddi mi tinsel mi olduğu hakkında düşünceler vardır. Hegel felsefe tarihindeki tüm bu farklı düşüncelere sanı olarak bakıldığında bunlardan birinin doğru diğerinin yanlış olduğu gibi bir yeğlemenin söz konusu olacağını söyler. " 'Sanı' gerçek ve yanlış karşıtlığında ne denli katılaşır, verili bir dizge karşısında da o denli ya bağdaşma ya da çelişme tutumunu beklemeye, ve böyle bir dizgeye ilişkin bir açıklamada ya birini ya da ötekini görmeye yönelir. Felsefi dizgelerin türülüğünü gerçekliğin ilerleyen açılımı olarak kavramaz ama türülükte salt çelişkiyi görür." (Hegel, 2004, s. 22) Hegel'in önerisi felsefe tarihini çeşitliliğiyle, çelişkileriyle

görmektir. Hegel'in felsefe tarihine bu bakışı onun gerçekle ilgili düşünceleri ne geçiş yapmak için önem taşır.

Hegel'de ve Derrida'da Gerçek

Hegel, *Tinin Görünübilimi*'nin önsözünde "Gerçek bütündür. Bütün ise ancak kendi gelişimi yoluyla kendini tümleyen özdür" (Hegel, 2004, s. 31) demektedir. Hegel gerçeğin kendini açmak, sunmak zorunda olduğunu ancak gerçeğin kendisini sunmasının süreç içerisinde mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bir başka deyişle Hegel gerçeğin bir gün kendini tamamlayacağını ve olanaklarını gerçekleştireceğini düşünür ve zamanı gerçeğin tamamlanma süreci olarak görür. Derrida için ise Hegel'in gerçeğin tamamlanma süreci olarak gördüğü zaman, saçılmanın ve yayılmanın alanıdır.

Hegel gerçeğin tamamlanma süreci olduğunu *Tinin Görünübilimi*'ndeki tomurcuk örneğinden yola çıkarak açıklamaya çalışır. Hegel için geçişler ve oluş süreci önemlidir. Hegel aynı zamanda tomurcuk örneğine dayanarak sadece meyveyı görmemek gerektiğini bütünü görmek gerektiğini söyler. Çünkü gerçek bütündür. Meyveyı da tomurcuğu da çiçeği de görmek gerekir. Tomurcuđun amacı meyva olmaktır. Hegel, tomurcuğun nasıl bir iç dinamizmle meyva olduğunu gösterir.

"Tomurcuk çiçeğin açmasıyla yiter, ve denebilir ki birincisi ikincisi tarafından çürütülür; yine, meyvanın görünmesiyle birlikte çiçek bitkinin yanlış bir varoluğu olarak anlatılabilir, ve bitkinin gerçeği olarak meyva çiçeğin yerini alır." (Hegel, 2004, s. 22) Bu örnekten de anlaşılabilceği gibi Hegel için gerçeğin bir hayatı vardır. Gerçek canlı, etkin ve devingendir.

Hegel'in asıl sorusu gerçekliği gerçek şekli içinde nasıl bilebiliriz sorusudur. "Hegel de, pek çok çağdaşı gibi, "bilgi" sorununa bir çözüm bulmaya çalıştı. Ancak bunu yaparken kendisini klasik epistemolojiyle sınırlandırmak yerine, bir başka deyişle, bilgiye ilişkin psikolojik, fomal ve soyut açıklamalara girişmek yerine (çünkü bütün bu yaklaşımlar gerçeğin bilinemeyeceğinde sonlanıyorlardı), ilk ve yeni bir bilim olma özelliğiyle fenomenolojiyi (görüngübilimi) geliştirdi." (Kılıçaslan, 2008, s. 45)

Gerçekliği gerçek şekli içinde bilmenin yolunun kavram olduğunu söyleyen Hegel kavramı da zengin, canlı, kendini üreten bir şey olarak tanımlar. Hegel yaşayarak felsefe yapma yolundadır. Onun için yaşamın ciddiliği ile kavramın ciddiliği aynı derecede önemlidir. Oysa yaşamla kavram iki ayrı şey gibi görünmüş ve birbirinin karşısına çıkartılmıştır. Hegel için kavramak ciddi emek ve çaba isteyen bir iştir.

Hegel'e göre "Kavramda yer alanın dışında hiçbir şey gerçek ya da nesnel olamaz." (Horstmann, 2008, s. 96) Bu düşüncesiyle Hegel aslında gerçeği dolaysızca ya da sezgi ile bilmeye çalışanlara yönelik eleştiride bulunur. Felsefenin dizgesel betimlenişinde Hegel için önemli olan yaşamla kavramın uyuşmasıdır. Hegel yaşamla kavramı karşı karşıya getirmeyecektir. Romantikler yaşamın kavrama gelen bir şey olmadığını savunacaklardır. Hegel'e göre kavram yaşamın karşısında o kadar da sönük ve zayıf değildir. Gerçeği bilmek Hegel'e göre kavramla mümkündür.

Derrida gerçekliği gerçek şekli içerisinde bilip bilemeyeceği miz hakkındaki bir soru yerine gerçeği kimin ürettiğini sorar. Bu soruya bağlı olarak da gerçeğin üretilen bir şey olması nedeniyle gerçeğin niçin üretildiği de sorulabilir. Derrida gerçeğe ilgili bu düşüncelerine dil ile ilgili düşüncelerinden ulaşır. "Derrida herhangi

bir dilin harfi harfine “gerçekliğe” özdeş olmadığını, dilin gerçekliği yansıtmadığını, fakat onun yapılanmasına yardım ettiğini belirtir.” (Sözen, 1999, s. 58)

Derrida'nın gerçek hakkındaki düşüncelerine bakabilmek için kendi sözleriyle gerçekten ne anladığını aktarabiliriz: “Her zaman söylediklerimizden başka şeyler de söyleriz. Bu yüzden birinin söylediği şeylerde ciddi olması için, hep öyle demek istememesi ya da başka bir şeyi kastetmesi olasılığının önü hep açık olmalıdır. Dolayısıyla söylenenlerin sahiciliğini, samimiyetini ve tam anlamını bilebilmemiz için başarısızlık, yalan ya da başka bir şey olasılığı her zaman var olmalıdır. Dilin yapısı böyledir. Aksi takdirde gerçek de olmazdı. Bunda ısrar ediyorum, çünkü bunu söylemezsem, gerçeğe karşı çıkan ya da basitçe gerçeğe inanmayan biri olarak değerlendirilebilirim.” (Derrida, 2004, s. 45-46) Burada da görüldüğü gibi Derrida gerçeği yadsımamaktadır.

Hegel'de ve Derrida'da Bütün

Daha önceki bölümde ele alınan tomurcuk örneği aslında bütün denilince içinde çelişkilerin de yer aldığı bir bütünden bahsedildiğini anlamak açısından önemlidir. Hegel'in bütün ile söylemek istediğini daha iyi anlayabilmek için şu açıklamaya yer verilmelidir: “Ne var ki felsefi açıdan, bütünü, dışlananın içeri alınması anlamından başka türlü düşünmek mümkün değildir.” (Göçmen, 2008, s. 25)

Dolayısıyla Hegel için bütün oluş sürecidir. Oluş süreci olan bütünün yaşamı görülmek isteniyorsa çelişki de göz önünde bulundurulmalıdır. *Tinin Görüngübilimi'*nde Hegel bütünle ilgili olarak ayrıca şunları söyler: “Bir

yapı temeli atıldığında nasıl bitmemişse, bütünün erişilen kavramı da yine öyle bütünün kendisi değildir. Bir meşeyi gövdesinin gücünde ve dallarının yayılımı ile yapraklanışının kütesinde görmeyi isterken, bunun yerine bir palamut tanesinin gösterilmesinden pek hoşnut kalmayız” (Hegel, 2004, s. 27)

Bütün, kendi gelişimi yoluyla kendini tamamlar. “Bu noktada, Bütünün aksiyomunun, Hegel’in dilinde “tamamlanmış varlık” ve “kendisini yakalayan kavram” gibi-dışsaldan içsele, sergilenmeden yansımaya, biçimden içeriğe doğru ilerleyen- kavramsal belirlenimlerin doygunluğuna benzeyen bir düşünce figürüne uzandığı görülebilir.” (Badiou, 2008, s. 431) O halde Hegel için bütün çelişkiyi de içinde barındıran ama sonunda kendisini tamamlayan bir kavramdır.

Derrida diğer kavramlar için olduğu gibi bütün kavramını da sonunda kendini tamamlayan bir kavram olarak görmez çünkü bütünün tamamlanmasını imkansız hale getiren izler vardır. Ancak bu noktada iz nedir diye sorulmamalıdır. Çünkü nedir ile biten sorular Derrida’ya göre temellendirme talep ederler. Ayrıca nedir ile biten sorular özdeşliği ararlar ve çelişkiyi bertaraf etmeye çalışırlar. Tarihselliğin ve kültürün içinde yer alınmasından dolayı daima kendiliğin kendilik olmasını engelleyen izler vardır. Bu açıdan yaklaşıldığında da her şey iz olabilir.

Bir başka deyişle “İz, Derrida’nın difference’ın yapısı içindeki radikal ötekini tanımlamak için kullandığı bir kavramdır. O yine bu kavramı da temel bir mevcudiyet/varlık sağlayan bir şey olarak görmez, tersine onu, pozitif ya da negatif karşıtlığına dayanmaksızın ötekiliği aktarmak için kullanır. ‘İz’ nosyonu burada, kökenler kavramını da reddeder.” (Hekman, 1999, s. 247) İz bütünün bütün olmasını imkansızlaştırır denildi.

Ancak Derrida'nın izle ilgili bu düşüncesini anlayabilmek için difference kavramına da değinilmelidir. "Difference kavramı İngilizce fiil "farklı olmak/farklılaşmak"(to differ) ile "uymak/riayet etmek, kabul etmek'in (to defer) anlamlarını birleştirir. Fakat bu kavram, iki kavramın anlamının birleştirilmesinden daha fazla bir şeyleri içerir. O difference'ı bir varlık, hakikat ya da bilgi temelini karşıt kutbuna yerleştirir" (Hekman, 1999, s. 246) Derrida'nın difference'ı bu noktada varoluşu gerçek ya da gerçek olmayan ikili karşıtlığına dayanmadan açıklama girişimidir. O halde iz denildiğinde de bütünün içinde bütün olmayanın izleri olduğunu anlamak mümkündür. İzler nedeniyle daha doğrusu izlerin kaynağının belirsizliği nedeniyle karar verilemezlik her zaman söz konusudur.

Derrida için her ikili karşıtlıkta olduğu gibi bütün ve parça arasındaki ikili karşıtlıkta da sınırların belirgin olmadığı söylenebilir. Bu sınırların belirgin olmadığını söyleyen Derrida aslında ikili karşıtlıklarla kurulan hiyerarşilerin şiddet içerdiğini düşünür. Dolayısıyla Derrida ikili karşıtlıklar arasındaki hiyerarşiyi kendi içinde yapı sökümü uğratmak ister.

Zorluklarla dolu dökonstrüksiyon pratiği, Derrida'nın kolay bir çözümü kabul etmeyi reddedişine iyi bir örnektir. O Batı düşüncesinin, her zaman 'şiddet hiyerarşileri' olarak kalan, temel kavramsal karşıtlıkların özündeki giderilmesi imkansız gerilimler olarak gördüğü şeyi yadsımayı kabul etmez. Bunların en tipik örnekleri zihin ve beden, eril ve dişil, akıl ve duygu, aynılık ve farklılık, ben ve öteki arasındaki, her birinde çiftin birinci bileşeninin ikincisine hakim olduğu ya da ikincisinden üstün olduğunun düşünüldüğü karşıtlıklardır. (West, 2005, s. 300)

Bu noktada ilave kavramı üzerinde durulmalıdır. İlave sürekli olarak içteki saflığa ve güvenliğe tehdit olarak anlaşmıştır. Aynı zamanda ilavenin kendi kendine yeterli olan bir tamlık karşısında yetersiz olduğu

düşünülmüştür. Derrida ilavenin bu şekilde düşünülmesine karşı çıkar çünkü “ilave edilmeye ihtiyaç duyan şeylerin, ihtiyaç içerisinde oldukları veya gereksinim duydukları şeyden yoksun olmaları nedeniyle, kendi kendilerine yeterli olduklarını söylemek de mümkün olmaz.” (Küçükalp, 2008, s. 293)

Bu düşünceyi bütün ile ilgili olarak düşündüğümüzde bütün denilen saflık ya da kendiliğin içinde bir çeşit eksiklik bulunmaktadır. Hegel’in bütün tanımını anımsayabiliriz. Hegel bütünü kendini tamamlayacak olan bir kavram olarak düşünüyordu. O halde Hegel de bütünün eksik olduğunu ama zamanla bu eksikliğin giderilebileceğine inanıyordu. Derrida için bütün kavramı kendini tamamlayacak varlık olarak görülebilir mi? Bütün kavramı da dahil olmak üzere her kavram Derrida için daima eksik olarak görülecektir.

Tüm bu söylenilenlere bağlı olarak Hegel’in düşüncesinin tamlık ve bütünlük üzerine kurulu olduğunu ancak Derrida’nın “kendine has metin okuma tarzı olan dekonstrüksiyon stratejisiyle gerçekleştirmek istediği şey de, tam da böyle bir fonksiyona işlerlik kazandırmak suretiyle, tamlık ve bütünlük iddiasındaki metinlerin ve sistemlerin tamlık ve bütünlük yoksunluklarını açığa çıkarmak, böylelikle farklılığın her ne türden olursa olsun çeşitli söylem ve sistemler içerisinde hapsedilmesine mani olmaktır.” (Küçükalp, 2008, s. 297)

Hegel ve Derrida’da Gerçek-Bütün İlişkisi

Hegel’in gerçekte olan şeyin şeyler değil de ilişkiler olduğunu söylemesi ile Derrida’nın ilişkiselliğe verdiği önem düşünüldüğünde iki filozofun düşünceleri arasındaki ilişki dikkate değerdir. “Derrida’nın Hegel okuması salt anlamda olumsuz olan bir okuma olarak görülemez. Bilakis Derrida açısından bakıldığında

Hegel' e ait metinler adeta ucu açık bir biçimde yeniden ve yeniden okunmak suretiyle bildik Hegel felsefesinin çok ötesine uzanır." (Küçükalp, 2008, s. 300)

Hegel için iki kavram arasında kurulan ilişkide ilk kavram bir başka deyişle özne boş bir sözcük ve anlamsız bir sestir. Burada gerçek bütündür yargısı üzerinde düşündüğümüzde gerçek ilk kavram olarak bir başka deyişle özne olarak boş bir başlangıçtır. Gerçek kendi içindedir. Kendinde kaldığı sürece boş ve anlamsız bir ses olacaktır. Gerçeğin ne olduğunu söyleyen ikinci kavram olan bütündür. Bu nedenle yüklem olan bütün özne olan gerçekten daha anlamlıdır. Ancak "Hegel'in söylediği gibi, özne kendini yüklemde kaybeder fakat bunu yaparken bu kaybın gerçekliği üzerinden kendini çok daha fazla var eder. Elbette, Aklın bu kurgul seviyede farkına vardığı sadece(dışsal dönüşlülük anlamında öznenin boş gönderimliliğinde halihazırda gizli olan) öznenin kaybı değil fakat öznenin yüklemdeki varlığıdır." (Stoehr, 2008, s. 127) Özneye yani gerçek kavramına bütün yüklemi yüklediğinde özne yani gerçek bilinebilir olur. Klasik önerme biçiminde özne durağan olarak düşünülür ve bu nedenle yüklemi özneye bağlayan dışsal bir şey olması gerekir. Oysa Hegel'in düşüncesinde özne devinimlidir. Dolayısıyla Hegel'in düşüncesinde kavramdan kavrama ilerleme söz konusudur.

Derrida'nın gerçek ve bütün ile ilişkili olabilecek düşüncelerini tartışmadan önce Derrida'nın yapısöküm ile ilgili düşüncelerini anımsamak gerekmektedir. Çünkü gerçek ve bütün arasındaki ilişkinin tartışılabilmesi onun yapısökümle ilgili düşüncelerine bağlıdır. Derrida'nın yapısökümü ile ilgili öncelikle yapısökümün bir yöntem olmadığı söylenmelidir. "O, reddettiği geleneksel yöntemlerden biri yerine yeni bir yöntem ikame etmeyi teklif etmediğini ısrarla vurgular." (Hekman, 1999, s. 246) Yapısökümün yöntem olmadığı ancak yeniden bir okuma olduğu söylenebilir. Yapısökümcü okuma "yazarın niyetlerinin ötesine, onlardan tümüyle vazgeçmeden gider" (West, 2005, s. 300) Bu okuma "hem ters yüz etmeyi(reversal) hem de müdahale etmeyi (intervention) gerektirir." (Sözen, 1999, s. 62)

Gerçek ve bütün arasında kurulan ilişki yapısökümcü bir okumayla nasıl değerlendirilebilir? Her ilişkinin kavramlarla oynanan bir oyun olduğunu söyleyen Derrida için gerçek ve bütün ilişkisi de kavramlarla oynanan bir oyun olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Derrida'nın karar verilemezlik düşüncesini hatırlamak yerinde bir çaba olur. Derrida iki kavram arasında kurulan ilişkide kavramların net olmaması durumunda ilişkinin de net olamayacağından dolayısıyla yargıda bulunamayacağımızdan ve bunun karar verilemezliğin nedeni olduğundan söz eder.

Hegel için kavramlar arası ilişkide karar verilemezlik söz konusu değildir. Hegel'e göre,

Kavramlar arasındaki ilişki hiç kuşkusuz fiziksel uzay-zaman ilişkisi, söz gelimi özdeşsel bir değme ya da değmeme ilişkisi, bir uzaktan eylem vb. gibi bir şey değildir. Bir kavram bir başkasının yanında, şurasında ya da burasında vb. durmaz. İlişki iki terimi gerektirir, ve düşüncenin uzaysız-zamansız, öncesiz-sonrasız, aşağısız-yukarısız kavramsal uzayında iki ve aynı terimin ilişkisi ancak ve ancak bir ve aynı olmaları, böylece ikisinin de onlardan başka bir şey yeni bir terim olmalarıdır. (Yardımlı, 2008, s. 405)

Bu noktada Hegel gerçek ve bütün kavramlarını kullanarak bunlar arasında ilişki kurduğunda gerçeğin var olduğunu ve bilinebilir olduğunu ortaya koymuş olur. Derrida için gerçeğin taşıdığı izler ve bütünün taşıdığı izler nedeniyle iki kavram arasında Hegel tarafından kurulan bu ilişki karar verilemez olacaktır.

Hegel'in "Gerçek bütündür" yargısına sorular sorulabilir. Derrida'ya göre düşündüğümüzde gerçek bütündür yargısındaki gerçek de bütün de ikili karşıtlıklarla kurulmuştur. Gerçek ve gerçek olmayan ikili karşıtlığını Derrida nasıl yapı sökümü uğratabilirdi? Derrida'ya göre "ikili karşıtlığın yapısında yer almayan ve karar verilemeyen öyle bir öge vardır ki, bu öge ikili karşıtlığın yapısında yapılanmamıştır; ancak karşıtlığın yapısını bozacak niteliktedir." (Sözen, 1999, s. 62) Derrida'ya göre düşünülürken gerçek ve gerçek olmayan ikili karşıtlığını bozacak öge ne olabilirdi? Bu öge rüya olabilir cevabını verebilsek de burada asıl önemli olan her ikili karşıtlığın içinde o karşıtlığı bozan bir öge olması ve bu ögeden dolayı ikili karşıtlıkların yapısının sökülmesidir.

Derrida gerçek bütündür yargısındaki gerçeğin olmadığını söylemek istemezdi ancak gerçek ve gerçek olmayan arasında karar verilemezliğin söz konusu olduğunu göstermeye çalışabilirdi. Gerçek ve gerçek olmayan arasında geçişlerin olabileceğini düşünen Derrida için bu noktada gerçek bütün mü sorusuna yanıt bulmak imkansız olacaktır. Çünkü gerçeğin gerçek olmayanla iç içe bulunduğu bir durumda, her an birbiriyle yer değiştirebildikleri bir durumda gerçek ve bütün arasındaki ilişkiye karar verilemez. İlişkiye karar verebilmek için gerçek kavramının gerçek olmayandan ayrılması bir başka deyişle kendisiyle özdeş olması gerekir.

Sonuç

Hegel, *Tinin Görünüşbilimi*'nin önsözünde "felsefenin temel denilen herhangi bir önerme ya da ilkesi, eğer gerçek ise salt bir ilke olduğu ölçüde yanlıştır da –Bu nedenle onu çürütmek kolaydır." Hegel, 2004, s. 34) derken gerçek bütündür yargısını çürütmenin kolay olduğu da bu cümleden yola çıkılarak düşünülebilir mi? Felsefenin temel bir ilkesinin gerçek olduğu ölçüde yanlış olduğunu söylediği zaman onun bu düşüncesi yapı sökücü bir yaklaşıma yaklaşabilir mi? Ancak Hegel'in aynı paragrafta söyledikleri dikkatle okumaya

devam edildiğinde çürütmenin “ilkenin gelişmesi ve böylece eksikliğin giderilmesi” (Hegel, 2004, s. 34) olduğu anlaşıldığında yapısökümcü yaklaşımdan farklılığı ortaya konabilir. Çünkü eksiklik Derrida için giderilebilecek bir durum değildir.

Gerçek bütün mü tartışmasında Hegel’in gerçek ve bütün arasında kurduğu ilişkinin Derrida’nın düşünceleriyle bakıldığında iki kavram arasında kurulan her ilişki gibi sorunlu olduğu görüldü. Gerçek ve bütün arasında kurulan ilişkide de sorun gerçeğin içinde gerçek olmayandan izler taşımasıydı. Bütün de içinde eksiklikleri olan bir bütün olarak anlaşılıyordu. Gerçeğin bütün olup olmadığına bu noktada karar vermek mümkün değildi.

Oysa Hegel gerçeğin bütün olduğuna karar vermişti. Bu noktada bütünün kendini zamanla tamamlayacak bir varlık olarak görüldüğünü söyleyen Hegel çelişkilerin varlığını yadsımıyor ancak bunların giderilebileceğini düşünüyordu. Bu noktada da Hegel’in Aufhebung kavramına yer verilmelidir. Çünkü “...Aufhebung kavramı çelişkilerin zamansal ifşa sürecinde ortadan kalkmasına gönderme yapmakta olup, temelde iptal etmek, muhafaza etmek ve daha üst düzeye kaldırmak şeklinde üç anlamı da muhtevasında barındırır.” (Küçükcalp, 2008, s. 79)

Hegel için felsefi sistemler gerçeğin bilinmesinde çatışan, çelişen uyumsuz gibi gözüken karşılıklı zorunlu aşamalardır ve çelişkiyi tamamen sildiğini zanneden filozoflar yanılmaktadır çünkü her çürütme ve her eleştiri aslında eleştirdiğini içine almaktır. Hatta filozof farkında olmasa bile eleştirdiğini düşündüğü düşünce kendi düşüncesinin içine girer. “Hegel de kendisinden öncekileri eleştirir ancak reddetmez çünkü ona göre düşünce tarihi de dahil olmak üzere, tarih birikerek ilerler. Eski olan yıkılırken yeni ile yer değiştirirken, yine de yeninin içinde eski muhteva edilir.” (Kibar, 2008, s. 335) Sistemlerin diğer sistemlerin içinden gelişebilmesi önemlidir.

Bu noktaları da göz önüne alarak gerçekliği bütün içerisinde kavramaya çalışan Hegel'in düşüncesini Derrida'nın düşünceleri ile yeniden okumaya çalıştık. Sonuç olarak Derrida ile Hegel arasında gerçeğe ilişkin ve kavramların ilişkisine ilişkin kavrayışlarıyla ilgili farklar olduğunu gördük. Derrida ile Hegel düşünceleri arasındaki bu farklılığı açıklayan "Differance, kavramların diğer kavramlara dayandıkları gerçeğini erteleyip unutturarak kavramların zihnimizde bulunulan anda kendiliğinden var oldukları şeklinde bir "iz" bırakmasını sağlar. Derrida'ya göre bizler bu "iz"i bir gerçeklik olarak görme yanılığısı içindeyiz" (Barca ve Baştürk, 2007, s. 18)

Hegel kendisinden önceki sistemlerde başlangıç olarak kabul edilen gerçeği kanıtlanması gereken bir şey bir başka deyişle sonuç olarak ileri sürüyordu. Derrida için ise sorun olabilecek olan şey gerçek hakkında karar vermektir. Çünkü gerçek kavramı da diğer bütün kavramlar gibi başka kavramları çağırıyordu. Bir başka deyişle " kavramların tanımlarına baktığımızda onların da kendilerini tanımlayan, kendi dışında başka referanslara ihtiyaç duyduklarını görürüz." (Barca ve Baştürk, 2007, s. 18)

REFERANSLAR

- Akay, A. (1999) "Yapıbozma ve Plastik Sanatlar", *Toplumbilim*.
- Badiou, A. (2008) "Hegel ve Bütün", *MonoKL*.
- Barca, M., ve Baştürk, F. (2007) "Modernizme Karşı Postmodernizm: Bilgikuramsal Bir İnceleme", *Felsefe Yazın*.
- Çelebi, V. (2008) "Hegel'in Gözüyle Kant'ın (S)onsuzluk /Olumsuz Felsefesi" , *MonoKL*
- Derrida, J. (2004) *Teoriden Sonra Hayat*, çev. Ebru Kılıç, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Göçmen, D. (2008) "Domenico Losurdo ve Andreas Amdt'la söyleşi", *Baykuş*.
- Hegel, G. W. F. (2004) *Tinin Görüngübilimi* , çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınları.
- Hekman, S. (1999) *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik*, çev. Hüsamettin Arslan-Bekir Balkız, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Horstmann, R. P. (2008) "Hegel'in Mirası Nedir ve Bu Mirasla Ne Yapılabilir?", *MonoKL*.
- Kılıçaslan, E.A. (2008) "Feurbach Üzerine Tezler'de İdealizm", *Felsefe Yazın*
- Kibar, S. (2008) "Hegel'de Tin Kavramı Ne Anlama Gelir?", *MonoKL*.
- Kojeve, A. (2008) "Hegel, Marx ve Hıristiyanlık", *Baykuş*.
- Kranz, W., (1994) *Antik Felsefe*, çev. Suad Y. Baydur, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Küçükalp, K. (2008) *Batı Metafiziğinin Dekonstrüksiyonu: Heidegger ve Derrida*, İstanbul : Sentez Yayınları.
- Mortley, R (2000) *Fransız Düşünürleriyle Söyleşiler*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Sözen, E. (1999) *Söylem*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Stoehr, K. (2008) "Kurgul Yargı, Mantıksal Sonsöz ve Pinkard-Pippin Diyalogu" , *MonoKL*.

West, D. (2005) *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*, çev. Ahmet Cevizci, İstanbul: Paradigma Yay.

Yardımlı, A. (2008) "Diyalektik Yöntem" , *MonoKL*.